

28.8.2009

Opetusministeriö
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

Lausunto koskien Perusopetuksen laatukriteereitä (Opetusministeriön julkaisuja 2009:19)

Viite: Lausuntopyyntö perusopetuksen laatukriteereistä, Dnro 116/040/2007, 23.6.2009

Yksityisen Opetusalan Liitto kiittää opetusministeriötä lausuntopyynnöstä koskien perusopetuksen laatukriteereitä valmistelleen työryhmän muistiota. *Liitto viittaa väliraportista antamaansa palautteeseen (päivätty 20.2.2009), mutta haluaa edelleen korostaa erityisesti seuraavia alla olevia seikkoja.*

Perusopetuksen laatukriteerit on työryhmän mukaan työkalu, jonka avulla voidaan tuottaa paikallisen tason tietoa perusopetuksen rakenteellisesta ja toiminnallisesta laadusta. Laatukriteerit ovat siten uudentyyppinen tiedollaohjauksen väline, jonka avulla pyritään ohjaamaan perusopetuksen järjestämistä koskevia päätöksiä. Sillä ei kuitenkaan olisi samaa asemaa kuin resurssi- tai lainsäädäntöohjauksella. Perusopetuksen laatukriteerit on suositusluonteinen pidemmän ja lyhyen aikavälin johtamisen väline koululle ja kunnalle.

Muistion mukaan kriteeristön laadinnassa on huomioitu opetuksen järjestäjien ja koulujen erilaiset toimintakulttuurit ja lähtökohdat koulutuksen toteuttamiseksi. Perusopetuksen laatukriteereiden kaavamainen ja kritiikitön hyödyntäminen paikallistasolla ei ole muistion mukaan tarkoituksenmukaista. Opetuksen järjestäjien ja koulujen yksilöllisten toimintaympäristöjen ja kulttuurien tunnistaminen on lähtökohta perusopetuksen laatukriteerien hyödyntämiselle. Muistion mukaan laatukriteereiden periaatteita voidaan soveltaa perusopetusta antavissa yksityisissä ja valtion kouluissa.

Oppilaitoksen ominaisluonne huomioitava toiminnan arvioimisessa ja kehittämisessä

Väliraporttia koskevassa palautteessa Yksityisen Opetusalan Liitto kysyi, ketä kriteerit koskevat, sillä ne oli kirjoitettu pitkälti yhtä opetuksen järjestäjätyyppiä koskien. Nyt julkaistun muistion mukaan kriteereitä voidaan soveltaa muissa kuin kunnallisissa oppilaitoksissa.

Liitto otti väliraporttia koskevassa palautteessaan erityisesti kantaa siihen, että **oppilaitoksen ominaisluonne on huomioitava toiminnan arvioimisessa ja kehittämisessä**. Se sisältää, ei vain opetuksen järjestäjän juridisesta ja hallinnollisesta muodosta ja autonomisuudesta nousevat seikat, vaan myös esimerkiksi oppilaitoksen painotukset ja arvomaailman muiden olosuhdetekijöiden lisäksi. Laatutyö tulee nähdä nimenomaan oman toiminnan kehittämisen väli-

neenä, jossa laatukriteereiden ja arvioinnin tavoitteena on nimenomaan palvelulla omalle toiminnalle asetettujen tavoitteiden toteutumista.

Perusopetuslaki mahdollistaa oikeutetusti sen, että opetuksen järjestäjällä on mahdollisuus kehittää ja käyttää sen omista lähtökohdista nousevia laadunkehittämisen ja arvioinnin menetelmiä ja indikaattoreita. Nyt esitetyillä valtakunnallisilla laatukorteilla- ja kriteereillä tätä ei saa rajata.

Laatukriteerit voivat olla korkeintaan suosituksia, kuten muistiossa todetaan, ilman tarkempia normiluonteisia indikaattoreita tai määreitä, koska opetuksen järjestäjien tilanteet vaihtelevat moninaisista syistä, ja nyt esitetyt laatukortit ja – kriteerit eivät sellaisenaan toimi yksityisen opetuksen järjestäjän kohdalla. Samoista syistä nyt esitettyjen laatukriteereiden perusteella ei voida myöskään tehdä valtakunnallisia tilastoja.

Nykyinen ohjausjärjestelmä on riittävä

Yksityisen Opetusalan Liiton mielestä nykyinen ohjausjärjestelmä on riittävä. Liitto ei voi, viitaten myös sekä edelliseen kohtaan että myöhemmin esille tuleviin seikkoihin, yhtyä muistioon jätettyyn lausumaan, jonka mukaan kriteereihin olisi tullut kirjata konkreettisia suosituksia lukuina ryhmien muodostamiseen eikä liitto voi yhtyä siihen näkemykseen, jonka mukaan ryhmäkokojen normiohjauksen tiukentamista tulisi selvittää. Liitto ei myöskään yhdy näkemykseen siitä, että laatukriteereissä olisi pitänyt ottaa kantaa siihen, kuinka paljon ohjattavia oppilaanohjaajaa kohden voi enintään olla eikä pidä tarpeellisena sen selvittämistä, tulisiko normiohjausta tältä osin tiukentaa.

Valtakunnallisilla kriteereillä ei voida puuttua opetuksen järjestäjän asemaan työnantajana

Valtakunnallisilla kriteereillä ei saa puuttua opetuksen järjestäjän asemaan yleensä tai asioihin, jotka kuuluvat opetuksen järjestäjän asemaan työnantajana. Kirjaukset kuten ”työnantaja pyrkii pitkäaikaisiin virka- ja työsuhteisiin” (s.30), erityisen huomion kiinnittäminen osaavien sijaisten rekrytointiin (30), ”kodin ja koulun yhteistyö huomioidaan opettajan työajassa” (47) ja muut mahdolliset opetuksen järjestäjälle työnantajana kuuluvat asiat eivät voi olla valtakunnallisen laatukortin osana.

Taloudelliset resurssit

Yksityisen opetuksen järjestäjä ei voi vaikuttaa saamaansa rahoitukseen. Yksityinen opetuksen järjestäjä rahoittaa toimintansa valtion maksamalla yksikköhinnalla, joka käytetään koulutustehtävän hoitamiseen täysimääräisesti. Yksikköhinta on tällä hetkellä sen kunnan yksikköhinta, jossa oppilaitos sijaitsee. Ne yksityiset opetuksen järjestäjät, jotka ovat saaneet luvan 31.7.1998 jälkeen, toteuttavat samaa opetustehtävää kuin muut opetuksen järjestäjät, mutta 10% pienemmällä yksikköhinnalla.

Tulevassa valtionosuusuudistuksessa rahoituksen perusteet muuttunevat, mikä saattaa aiheuttaa muutoksia opetuksen järjestäjän saaman korvauksen tasoon.

Liitto pitää erikoisena rahoitukseen liittyviä kirjauksia, kuten esimerkiksi ”Opetuksen järjestäjä vastaa opetuksen kustannuksista siltä osin kuin valtionosuus ei niitä kata” (32) ja ”perusopetukselle suunnatut taloudelliset resurssit takaavat perusopetusta koskevan lainsäädännön ja opetussuunnitelman mukaisen opetuksen ja ohjauksen jokaiselle oppilaalle jokaisena koulupäivänä” (33), joka on tekstissä määritelty opetuksen järjestäjän ja koulun johdon tehtäviksi.

Yksityisen hallintomallin mukaan toimivassa oppilaitoksessa rehtori on työnantajan edustaja ja vastaa myös pitkälti taloudesta. Kriteeri, jonka mukaan koulun johtamisen painopiste on pedagogisessa johtamisessa (29) ei siten kuvaa hyvin johtamisen kokonaisuutta.

Painopiste koulutukseen ja kannustukseen

Perusopetuksen laatukriteerien johdannossa todetaan, että pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelmassa on asetettu tavoitteeksi ikäluokkien pienentymisestä vapautuvien voimavarojen käyttäminen koulutuksen laadun kehittämiseen. Laatukriteerien valmistelu sisältyy ministeriön työryhmälle asettamiin tehtäviin.

Yksityisen Opetusalan Liiton mielestä sekä opetuksen järjestäjien toimintaa että opetuksen laatua voidaan kehittää arviointitoiminnan ohella monin tavoin. Laadun kehittämistä tukevat toiminnan tarpeita vastaava yksikköhinta ja riittävät resurssit. Koulutuksen laatuun vaikuttaa myös se, että huolehditaan jatkuvasti siitä, että opettajakoulutus vastaa yhteiskunnan ja työnantajien tarpeisiin sekä määrällisesti että laadullisesti.

Esitettyjen laatukriteerien sijaan painopisteen tulisi olla laatuasioiden ja laatujärjestelmien nostamisessa oppilaitosjohdon koulutuksen teemaksi sekä laadun kehittämiseen, laatujärjestelmien kehittämiseen ja -käyttöönottoon liittyvässä hankerahoituksessa.

Laatuasioiden kannustimeksi perusopetuksessa voitaisiin hyvin pohtia **laatupalkinnon käyttöönottoa**, joka olisi valtion yksikköhinnan ulkopuolelta maksama lisäkannustin opetuksen järjestäjälle. Laatupalkinnon kehittämisessä tulisi olla mukana niin keskeiset sidos/asiakasryhmät kuin myös kaikkien opetuksen järjestäjätyyppien, myös yksityisten, edustajia.

Lyhyesti

- Oppilaitoksen ominaisluonne huomioitava toiminnan arvioimisessa ja kehittämisessä.
- Valtakunnalliset laatukriteerit voivat olla korkeintaan suosituksia.
- Nykyinen ohjausjärjestelmä on riittävä.
- Kriteereillä ei voida puuttua opetuksen järjestäjän asemaan työnantajana.
- Suunnattava oppilaitosjohdolle koulutusta laatuasioista ja laadunhallinnasta, hankerahoitus laatujärjestelmien kehittämiseen ja käyttöönottoon.
- Laatupalkinnon käyttöönotto.

Yksityisen Opetusalan Liitto ry

Minna-Marika Lindström
elinkeinopoliittinen asiantuntija